

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt V. Scientiæ, & justitiæ fundamenta, quibus omnium diuinorum
iudiciorum æquitas explicatur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

visuam & oculum supernaturalem, quo supernaturalia mysteria videre, ac, velut aquila, ipsam possit solis flagrantiam sustinere.

Psal. 12. Talem vim perebat Propheta, cum diceret: *Illumina oculos meos:*

Psal. 42. *Emitte lucem tuam & veritatem tuam: Bonus est tu: & in bonitate*

Psal. 118. *tua, doce me iustificationes tuas:* cum quo utique fas est, etiam alij

idem lumen petere, eoq; impetrato, tanquam perspicilijs quibusdam caelestibus, caelestis sapientiae consilia tuto indagare: neque enim tunc altiora se quaerit; quaereret, si sine altiore lumine tentaret. Sic Icarus cecidit, Dædalus volauit; hic quia intra suos se limites tenuit; ille, quia altiùs iuit, quàm cera posset ferre,

C A P V T V.

Scientia, & Iustitia fundamenta, quibus omnium diuinorum Iudiciorum aequitas explicatur.

I.

Cedren. ad
an. Heraclij
13.

N Cedreno legimus, vanum illum & impium Choroem Persarum Regem, vt sua se se, velut ventosus Æolus, in aula iactaret, statuisse sibi, in palatio, eiusmodi simulachrum. Machina erat, in qua cæli effigies exprimebatur. Hinc Sol ab ortu purpureum Mundo diem inferebat: ex aduersum ei loco Luna horizonte iam semitecta occidebat. Inferiore parte fabricæ, ad dexteram quidem, clarissimis cælum stellis lucebat; ad sinistram autem, sublato siderum aspectu, imbres fluere, præmicare fulgura, & quodammodo tonitrua mugire videbantur. Neque astrorum tantum fulgor, in caelestibus illis sphaeris, sed etiam omnium orbium conuersiones, cum sceptrigeris Angelis astantibus, admirabili spectaculo, se se oculis intuentium offerebant. In medio ipse rex Choroës, quasi quidam humanus Deus eminens, spectabat omnia, & ne quid spectanti deesset, se quoque ipsum magnificè circumspiciebat. Talia sibi Persica vanitas finxit, in palatio; arroganter imitata id, quod verè gloriosèque Deus fecit, in Mundo. Lignum illud erat opus, sicut & Archimedis sphaera vitreum, vtrumque mimicum, sed significatione non ineruditum.

II.

Etenim hoc planè pacto, Vniuersi author, non inani iactantiâ, sed, ad æuiternam opificis gloriam, Mundum hunc fabricauit. Sunt in eo sidera, fulget Sol, nitet Luna, micant stellæ, ornantur immen-

immediati orbis, & incredibili celeritate rotantur cælestia corpora; neque est vllus in tanta vertigine error. Totum firmamentum dici potest ornamentum; & operis ibi venustas, est operantis, maiestas. Inferiora autem Mundi miras habent vicissitudines, variósque motus: ibi tenebrę, cum luce, alternant vices; ibi diem nox sepelit; ibi frigida hyemes; ibi torrida æstates: neque cadunt tantum nimbi, niues, grandines; neque fulgura duntaxat, in terrorem, exsplendescunt; neque fulmina modò obliquis & improuisis ictibus, per aërem, iaciuntur, neque solæ procellæ existunt in mari; neque tellus solùm vel tremore quassatur, vel vexatur tempestate: vnde in articulum, vel etiam in nihilum eunt, ruri, segetes, & rusticorum boùmque labor irritus euadit; suscitantur incendia, in ædibus; procurantur naufragia, in scopulis; oppidorum & vrbium cadauera proiecta iacere conspiciuntur: sed etiam innumera pestes Erebi emergunt: putrescit terra; grassantur morbi; dominantur febres, transiliunt limites suos alueisque se effundunt flumina; excurrunt è siluis fame vāsantes lupi; ipsi se se mutuo homines verbis & ferro lacerant; vendit frater fratrem; filius thorum parentis violat; sororem cædit; auum occidit; contemnit ciuis magistratum; prodit vilissimus seruus suum Principem: denique qui nequior est, potior est. Hæc talia, dum quidam impius oculo nequam aspexit, in sacrilegam illam vocem erupit: *Credimus esse Deos?* non enim Deos tantum multos negare voluit, quod rectè fecisset, sed illo de grege fuit, quorum vnum describens Dauid ait: *Dixit inspiens in corde suo: Non est Deus.* Quid ergo dixit pius? *Quia prospexit de excelso sancto suo: Dominus de cælo in terram aspexit: vt audiret gemitus compeditorum: vt solueret filios interemtorum.* itemque: *Dominus de cælo prospexit super filios hominum, vt videat, si est intelligens, aut requirens Deum.* Itaque inter hæc omnia Deus Angelorum sceptrigerorum, seu Intelligentiarum, per quas Mundum regit, choro stipatus, eminet. Neque enim tantum humanarum rerum cursus reciprocāsque negotiorum vicissitudines velut sub pedibus labi finit latus, securus, & sui vbique similis; sed omnia videt, omnia sapientissimè, iustissimè moderatur, *portans omnia verbo virtutis suæ*, sicut currus Ezechielis, quem vndique Cherubim stipauerunt. Si enim Elias *currus Israel & auriga eius* vocabatur, cur non & Deus, qui totum Mundum portat, & omnes creaturas sustentat, alioquin in nihi-

Psal. 52. r.

Psal. 101. 20.

Hebr. 1. 3.

Ezech. 1.

4. Reg. 2. 12.

lum suum relapsuras? Quæ, vt fixissimè & cum solatio credamus, credendum est necessariò, eum esse summè sapientem, summè iustum, summè sanctum, summè misericordem.

III. Hac autem in re, vt paulo supra meminimus, non vno omnes ore loquuntur. Impiorum vox est: *Quid enim nouit Deus, & quasi per caliginem indicat. Nubes latibulum eius, nec nostra considerat, & circa cardines cæli perambulat.* Christus, ipsa Dei sapientia erat; Iob. 22.
 I. Cor. I. 23. *Nos autem predicamus Christum, ait Paulus: Iudæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Has gentes, & illos impios imitantur, qui se putant, à nullo vindice, conspici, cum peccant; aut quibus non rectè videtur Deus iudicare, cum hoc, aut illud, permittit. Ipse Adam, postquam se reum agnouit, magis reum fecit, quando & se latere, & oculis omnia videntis subduci posse putauit. Nam cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam & uxor eius à facie Domini Dei, in medio ligni paradisi. Huic errori alium addidit, quando culpam in ipsum Conditorem reiecit, dum in Euam reiecit, à Conditore datam, dicens: *Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno & comedi.* Hac ipsa ratione multi, vt se excusent, non verentur accusare suum Conditorem. Quàm crebri enim dicunt: Cur Deus mihi dedit naturam tam biliosam? cur tam iracundam? cur me fecit tam pronum ad libidines? cur sub Veneris, non sub Iouis stella voluit nasci? & sexcenta talia. Quin & sunt linguæ, quas ita loqui audias: Quid ad Deum pertinet, de me cogitare? non vacat illi; alia habet negotia; nimis est remotus. Saltem plurimi sunt, qui non cogitent, se videri; aut aliter facturos se profiteantur, si ipsi ad Mundi clauum sederent. Denique, apud Epicureum, si quis est Deus (dubitat enim) talis est Deus, qui

Lucret. *Nec bene promeritis capitur, nec tangitur irâ.*

IV. Probiore fundamento probi nituntur. Audi sapientem Eccl. 16. 16. *Probiore fundamento probi nituntur. Audi sapientem Eccl. 16. 16. clesiasticum: Non dicas: à Deo abscondar, & ex summo quis mei memorabitur? In populo magno non agnoscar; quæ est anima mea in tam immensa creatura? Ecce cælum, & cæli cælorum, abyssus, & vniuersa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commouebuntur, montes simul & colles, & fundamenta terræ, cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur. Ac alius ait: sapientia eius non est numerus. Nimirum,*

rum, in omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Iterumq; Omnes via hominis patent oculis eius, spirituum ponderator est Dominus. Et de Christo ait Apostolus: Discretor (Græcè *νεύτης* iudex & censor) est cogitationum & intentionum cordis, & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Sexcenta hoc genus afferri possent. Scilicet hic est ille oculus scepro innixus, hic Ofris, seu oculatus baculus Ægyptiorum: hæc virga vigilans, quam vidit Ieremias, qua & dominium, & omniscientia Dei significabatur: hoc est, quod Dominus super Cherubim propitiatorium, quasi sedem & thronum curulem Dei, sustinentes federe dicitur: indicatur enim, Dominum sapientissimos spiritus Angelicos longe scientiâ transcendere, eosque velut pedibus premere. Quin & Græci *θεὸν ὁρᾷ ἔ θεῶν*. hoc est, à videndo nominant. Si enim sapiens est, necesse est, illum res non iam tantum per experientiam vel per effectus, vel per causas propinquas & creatas, sed per summas & primas etiam causas scire. Prima autem causa est ipse. In se ipso igitur, tanquam in suprema causa efficiente, & fine, & exemplari, omnia cognoscit. Tam clarè ergo omnia cetera cognoscit, quàm clarè cognoscit seipsum; alioqui cognitio illius non esset diuina, nec infinitæ perfectionis; neque esset ex vi essentiæ diuinæ.

Quòd si quilibet opifex operis sui notitiam exactam habet, cur Deus non perspiceret omnia, quæ in mundo existunt vsque ad minutissima quæque, siue partium, siue colorum, siue figurarum, siue conditionum, siue motuum & actionum, cum, præterquam quòd in se omnia peruideat, etiam omnibus intimè sit præsens? Nullum igitur hominis opus, nullum verbum, nulla cogitatio illum latet; audit & susurros, & susurrones: intuetur omnia cordium arcana, penetrat ipsos fines & intentiones; nulla illi potest occultari fraus, nulla ab illo ignorari mortalium virtus. Omnia hæc ab æterno, & in æternum nouit, noscet.

Quocirca meritò animus peccatoribus compauescit, videntibus, se, vbicunque, & quandocunque peccant, deprehendi. Hinc sudant, & quasi in Laconicâ cellâ, æstuât, quoties aliquid ausi sunt. Virtutis autem amatores, aquam sibi affundi sentiunt, quoties cogitant, labores suos non esse, ante Deum, in obliuione, ob quos ab ingratis hominibus sæpe paruum mercedem reportant. Ille vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt; si vocat, id est, conspici-

Prou. 15. 3.
Prou. 16. 2.
Hebr. 4. 12.

Macrob.
lib. 1. cap. 21.

Ierem. 1.
Exod. 15. 18.

S. Dionys.
de diuin.
nom. cap. 7.

V.

VI.

Rom. 4. 17.

cit illa, quæ non sunt (vt è prædictionibus ac vaticinijs illius est manifestum) siue longè post futura sint, siue etiam nunquam sint exitura; quanto euidentius est, eum videre illa, quæ facta sunt? Quod clarè indicatur illis verbis: *Domino Deo nostro, antequam crearentur, omnia sunt agnita; sicut & post perfectum respicit omnia.* Hoc certissimum Fidei fundamentum qui ponit & credit, nunquam dicet, Deum aliquid ignorauisse, aut per ignorantiam, vel mala malè permisisse, vel non bene bona, sine remuneratione, reliquisse.

VII.

Alterum igitur iam dehinc iaciendum est fundamentum iustitiæ, vt constet, Deum, sicut in ratione veri, atque intellectu errare non potest, ita, in ratione boni, ac voluntate quoque etiam non posse hallucinari. Et quidem, si calculum bene ponamus, licet in Deo non possit esse debitum strictè, seu illa obligatio ad alterum, qui perfectè sit alter, & non in possessione seu dominio Dei, cum ille sit Dominus omnium; potest tamen esse, & est in eo illa iustitia, qua operi congrua merces redditur, etiamsi is, qui reddit, non sit iustitiæ, sed solius fidelitatis nexu obligatus; & siue is, cui redditur, sit sui iuris, siue in potestate reddentis. Nimirum, vulgò, & communi loquendi modo, cum aliquem iustum vocamus, non tam spectatur ius obligationis, quam æqualitas & congruentia rerum, quam iustitia efficit. Ab hac iustitia Deus passim, & verè laudatur: ab hac vocatur *iustus Iudex*, quia integerrimè reddit unicuique, secundum opera sua, statutam scilicet mercedem; bonis præmia, malis supplicia, iuxta exigentiam & æqualitatem meritum. *Iustitia enim Dei celebratur, vt omnibus ea, quæ meritis cuiusq; conueniunt, distribuens,* ait S. Dionysius Areopagita.

Leon. Lest.
Lib. 13. de
diu. perfect.
cap. 2.

S. Dionys.
de diuin. no-
minibus.
cap. 8.

VIII.

Triplex iustitia, *commutatiua, distributiua, & vindicatiua*, ab Aristotele, est assignata. Itaque si, non iam obligationem iustitiæ, aut debitum perfectum ac absolutum (quale in Deo absolutissimè omnium rerum dominium habente quodque à se abalienare, non potest, nequit esse) sed condignitatem aspiciamus, & *commutatiua, & distributiua, & vindicatiua* iustitia Deum ornat, maiorque est, quàm, vt ab vilo mortali ingenio possit explicari.

IX.

Commutatiua eius iustitia mortalibus innotescit, quia, inter meritum & præmium constituit æqualitatem, dum cuique ipsius meritis congruentem tribuit mercedem. De hac loquens ait Apostolus: *In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi*

2, Tim. 4. 8.

hi

hi Dominus, in illa die, iustus Iudex; vbi coronam iustitia, id est, ex iustitia debitam nominat. Ille scilicet est paterfamilias, qui operarijs suis, sub vitæ vesperam, mandat stipendium dari, quod diurno eorum labori promisit pepigitque. Qua ipsa de caussa nos excitat ad fortiter & impigrè laborandum D. Paulus: *Non enim iniustus est Deus*, inquit, *vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis, sed debitam labori vestro mercedem rependet, eamq; vobis, quasi pretium, pro re, vel opere præstito, commutabit. Quoniam autem Domini est terra, & plenitudo eius: orbis terrarum, & vniuersi, qui habitant in eo;* adeoque & opera eorum, & omne eorum meritum, omneque ius ad mercedem, cum non solum opus mercede dignum à diuina gratia valorem suum accipiat, sed etiam neque esse, neque conseruari sine Deo possit, à cuius, perinde, vt reliquæ omnes creaturæ, dependet liberrima voluntate; fit, vt in manu eius absolutè sit, id existere, vel annihilari. Quare nec eo astringi, aut obligari potest; sicut neque diuina eius voluntas, à re vlla extrinseca, ligari aut determinari potest, sed tantum se ipsam liberè promittendo ligat aut determinat. Hinc inter meritum & præmium constituit æqualitatem, & cum labore mercedem commutat, non quidem aliquo strictæ iustitiæ, sed tamen verissimo atq; certissimo fidelitatis, & veracitatis (quæ est pars iustitiæ potestatiua) debito, seu ex ea iustitia commutatiua, quæ, supposita & manente liberali promissione, etiam inter patrem & filium, inter herum & seruum, esse potest. Talis enim etiam est, multoque maior, inter Creatorem & creaturam: cum sit fidelis Deus, fidemque suam sanctissimè liberet, ac præmium, quod promisit, abundantissimè conferat. Tametsi enim indignum est Deo, in Deo absolutum debitum ponere, isque vt S. Augustinus loquitur: *reddat debita nulli debens*; haud tamen indignum est Deo, præmium promittere, sub conditione operum, quantumuis alioqui præceptorum & Deo debitorum. Quod si ergo opus, cui ille mercedem promisit, præstemus, consequens est, eum nobis mercedem debere: cum omne promissum cadat in debitum. Igitur agnoscit se Deus debitorem, ex promissione; imò & debitum agnoscit, quia agnoscit actum ipsum bonum hominis, ex se, atque à parte rei, tali, vel tali præmio dignum, illique proportionatum. Denique agnoscit, hanc merendi facultatem nobis Christum meruisse, & à sanguine diuino precium operibus nostris, condignitatèque accessisse.

Quam

Matth. 20. 8.

Hebr. 6. 20.

Psal. 23. r.

S. Aug. lib. 27
Confess. c. 4.

X. Quàm ergo illi chara est sua veritas, & fidelitas, & pactio, & Filij Passio, tam chara est illi itidem iustitia commutatiua. In terris nostris, olim, magni fiebat *verbum Principis*; quod Princeps dixit, irritum esse non posse existimabatur. Infinites veracior, & fideliórque omni Principe, est Deus: vnde Christi effatum est: *ce- lum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Stultus ergo, aut à stulto proximus est, qui terreni Principis verbum tanti facit, vt, de eo dubitare, nefas arbitretur; & non facit longè pluris verbum promissionemque cœlestis Principis, sed de vlllo opere bono ambigit, quasi non remunerando. Multi remissi non essent, si hic essent attentí. Et magna spe omniâ, propter Deum agunt, omnia patiuntur, qui sunt attentí. Habent enim illud D. Augustini in corde, & ore: *Debitorem se fecit (Deus) non tantum sibi, sed & Christo, & nobis, vt illi dicere possimus: Redde, quod promissisti, quia fecimus, quod iussisti.* En quanta est boni operis fiducia! Deum ipsum, dum bona operamur, facimus nobis debitorem. Sic Chryso- stomus, sic Cyprianus est locutus. Quod si ille ditior censetur, qui, in seculo, plures habet maioresve debitores; quis ditior esse potest homine bona operante, cum Deum ipsum obtineat debitorem? nempe qui non tantum promisit, & adeò ex fidelitate duntaxat, se voluit obligare; sed etiam, qui promisit, cum pacto, & conditione meritoque operum; vt adeò ijs præstitis, mercedem nobis debeat, tanquam mercedem; quod est ex iustitia commutatiua de- bere. Is siquidem, qui mercedem, pro labore paciscitur, obliga- tur ad eam, non modò titulo fidelitatis, sed etiam ex iustitia soluendam: cum ex fidelitate id soluere debeamus, quod etiam sine vlla conditione, pacto, aut operum merito, promissimus. Hoc fun- damento ostenditur, quæ, & qualis, in Deo, sit *iustitia commutatiua*, mirificæque spes humanæ firmantur, mercedis recipiendæ. Non enim est Deus, sicut homo; non mutatur; non resilit; non frangit pactum, promissa non violat; verba sua non negat; litteras suas non temerat, neque dicit se non esse soluendo. Denique nihil sophisticè agit. Olim lex erat: *Qui seditionem mouerit, moriatur: qui sedauerit, præmium ferat.* Quidam & mouerat, & sedauit, petijt præmium. Hanc quæstionem Sophista paucis absoluit. *Quod est prius? mouisse. Quod posterius? sedasse. Itaq, prius da poenas motæ sedi- tionis, inquit, ac dein, si potes, accipe præmium rectè factorum.* Non sic Deus pronunciat; sed qualem posterius inuenit vel pu- nit,

X.

S. Aug. in

S. Aug. in

Luc. 21. 33.

S. Aug. in

S. Augustin.

serm. 16. de

Verb. Dom.

S. Chryso-

stomus, in

Matth. Cy-

prianus, tract.

orat. & elec-

mosyna.

S. Aug. in

S. Aug. in

ait, vel remunerat. Si inuenit malum, plectit; ignoscit & extollit, si inuenit pœnitentem. Hoc promisit, hoc seruat. Stat verbum, manet pactum.

Hinc neque de iustitia distributiua potest dubitari. Nam Deus etiam constituit æqualitatem inter proportionem præmiorum, & proportionem meritorum; facit enim, vt illa proportio sit inter præmia, quæ est inter merita. Quemadmodum enim, tanquam sapiens architectus, cum Mundum conderet, singulis rerum naturis conuenientissimè, prout cuique congruebat, suas debitas qualitates & ornamenta distribuit; ita partim in hac, partim in altera vita, distribuit præmia, seruata proportione meritorum; seruataque iustissima, inter proportionem præmiorum, & proportionem meritorum, æqualitate. Quantum enim excessit Fides, Spes, Charitas, ceteræque virtutes Deiparæ, virtutem S. Francisci, tantum etiam gloria illius, gloriam S. Francisci antecellit. *In domo Patris mei mansiones multe sunt*, ait Remunerator noster. Et Apostolus illius: *Alia claritas solis, alia claritas lune, & alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate. Sic & resurrectio mortuorum.* Ex quo loco S. Hieronymus, & S. Augustinus demonstrant, non tantum gloriosam Sanctorum resurrectionem, sed etiam præmiorum in cælo disparitatem, prout hinc quoque disparia sunt semina meritorum: & prout etiam homines diuersa præmia bene merentibus dispensant. Alia erat olim, apud Romanos, corona ciuilibis, alia castrensis, alia muralis, alia naualis; denique alia laurea, alia aurea; sicut & ex alia aliâque materia, apud Græcos, coronæ Olympionicarum. Cur non & Deus diuersorum operum labori, diuersa præmia proponeret persolueretque?

Alexander S. Magthildis virginis filix regis Scotiæ frater defunctus tanquam Sanctus colebatur. Quare Monacho fistulatum ex ulcere pectus habenti, atque ad tumulum eius, pro sanitate, oranti se visendum præbuit aliquando; species illi erat humanâ augustior. Nam velut solem indutus clara in luce refulsit: utq; maius esset lumen, duplici coronâ radiabat. Alterâ caput, erat insignitum, more regio: alteram manu gestabat. Non potuit Monachus abstinere interrogatione, Alexandro, in hunc modum, conspecto; sed illico quæsiuit, quid corona sibi vellet? Cui Alexander, *Corona*, inquit, *quam gesto manibus, corona extitit tem-*

XI

Ioan. 14.2.
1. Cor. 15.4.

S. Hieron.
lib. 2. contr.
Iouinian.
S. Aug. lib.
de S. Virgin.
cap. 26.
Gell. l. 5.
Noct. c. 6.

XII

Thom. Cantipr. lib. 2.
Apum, c. 10.
§. 4.

E

po-

poralis, quam pro Christo deserui: illa vero, quam gesto in capite, corda
na est, quam communem cum Sanctis accepi. Et ut tibi fidentius in hac
uisione credatur, secundum fidem tuam, sanus eris ab omni incommodo
quo torqueris. Vides coronam Sancto huic geminatam? Neque
in hoc numero concludit coronas Deus; sed multiplicat eas ad
numerum meritorum.

XIII.
Io. Anton.
Campan. in
vita eius.

In vita Pij Secundi Pontificis Maximi memoratur, eadie,
eaque hora, qua decessit, Amonæ in Hetruria Camaldi, quod est
in Apennini iugo, senem Germanum, victu aspero, sex & qua-
draginta annos intra facelli claustra emaciatum, atque inter co-
nobitas miraculis clarum, fortè egressum ad limen primum vesti-
buli, subitò exclamasse, videre se magnum sacerdotem, CORO-
NA TRIPLICI & candidissimo amictu ferri in cælum, comitan-
tium virguncularum cætu & nubecula septum. Attonitis qui ade-
rant, & quid esset conijcientibus, quarto post die, quantum iti-
neris Amona distabat, nuncius de morte Pontificis affertur, tem-
pore & habitu conuenientibus. Qua in historia triplicem vide-
mus coronam vni capiti decretam. Non exhauritur Deus, cen-
tum coronas accipies, si centum merearis.

XIV.
2. Cor. 9. 6.

Quo rursus fundamento mortales præclare animantur,
ne sint socordes. Qua enim re se sinent inuitari, si se non sinunt
inuitari præmijs, aut eorum amissione commoueri? At qui parca
seminat, parca & metet. & qui seminat in benedictionibus, de benedictio-
nibus & metet. Nemo igitur sementem spargat parca, nemo con-
tracta, sed plena manu; sed toto, quod dicitur, facco. Nemo
putet, se plus alijs, aut plus æquo laborare. Qui plus laborat, plus
sibi gloriæ coaceruat: & ad magnitudinem operis, extenditur
magnitudo mercedis. Deficiente disciplina atque arte militari,
multi præclari milites, qui egregia in hostem facinora edide-
runt, digni vexillo, digni vite, digni paludamento, prætermi-
tuntur, atque vulgo non exenti delitescere sinuntur. Sic negle-
cta virtus hebescit: sic Martius suffocatur spiritus: sic bona in-
dolessepelitur. At qui nobilitate valent, qui auos, qui proauos,
qui stemmata possunt enumerare, qui fautores, qui promotores
habent: ab ipsis fere cunis, & fascijs; certè à scholis, à fornace, à
virgis calentes, inuestes & imberbes adhuc, totis subinde cohor-
tibus regendis præficiuntur. Hinc tam strenuè militatur: hinc cū
meretrice, nouerunt, non cum hoste congredi; hinc primi sunt

in.

in conuiujs, vltimi in prælijs: hinc, cum prædandum est, sunt a-
 lacres, cum pugnandum segnes. Culpa est eorum, qui tales, non
 ob virtutem, sed fauore extulerunt. Nō sic agit diuinæ prouidentie
 Iustitia. *Non enim est acceptio personarum apud Deum;* non respi-
 cit Deus, an Iudæus quis sit, vel Gentilis; non æstimat sanguinem, Rom. 2. 11.
 sed virtutem; mensura operis, apud illum, est mensura mercedis.
*Si contempsi subire Iudicium cum seruo meo, & ancilla mea, cum disce-
 ptarent aduersum me,* ait S. Iob. Multò id dicere æquiùs potest Iob. 31. 13.
 Deus; immò dicit: *Venite, arguite me, dicit Dominus.* Et Christus: Iſa. 1. 13.
Quis ex vobis arguet me de peccato? Certè, si *sanctitas est,* D. Diony- Ioan. 8.
 sio teste, *ut more nostro loquar, ab omni scelere libera, & omnino per-* S. Dionys. de
fecta, & omni ex parte immaculata puritas, hoc est: si in animi pu- Diu. Nom.
 ritate ab omni contagione peccati aliena consistit, nemo Deo fan- c. 12.
 ctior est; nemo ab omni labe remotior. Nemo igitur illum ar-
 guet, nemo vt acceptatorem personarum deprehender. Cessat
 ergo hinc omnis querela, quasi alijs mitior sit, quàm meruerint;
 in alios autem austerior, aut parciore. Tantùm recipies, quantum
 meruisti; dummodo nōris vesperam expectare. Si non satis re-
 tribuit, si manum continet, nondum satis meruisti: noli quirita-
 ri; noli frenum laxare verbis indignantibus, sed cum Zenone dic:
Satius esse, labi pedibus, quàm lingua.

Quod si autem te turbat, quia pacem vides impiorum; nō-
 ris, in Mundi huius Monarcha, esse etiam *Iustitiam vindicantem.*
 Nihil enim relinquit impunitum. Omne peccatum condignis
 pœnis vindicat. Si quando tardiùs punit, grauiùs punit; neque
 negligit delinquentem, si eum finit sibi iram in diem iræ thesauri-
 zare. Vt rectus Reip. ordo, quem criminofus violat, instauretur,
 necessaria est pœna, & crimini, seu potiùs criminofoso debetur;
 non quòd ipse ad eum ius aliquod habeat, sicut alicui præmium
 deberi dicitur; sed quia illi congruit; vt sic, quod in Rep. amif-
 sūm est, sarciaur. Quia igitur violatum iustitiæ ordinem instau-
 rare, & per se bonum est, & ad Iudicem pertinet, meritò inde
 Iudices iusti dicuntur, habeturque & hæc *iustitia vindex* inter vir-
 tutes. Quis eam itaque Deo neget, hunc Mundum iudicanti? &
 per se honestissimam, & necessariam gubernationi? sine qua &
 scelera impunè grassantia crescerent, & pauci vitam ducerent cæ-
 lo dignam? Cleanthi Assio quidam, probri causa, obijciebat, quòd
 esset timidus: cui respondit: *Ideo minimum pecco, Sic & reliqui*

XV.

Tertull. lib.
de Patient.
c.9. & 10.

mortales plus peccarent, si diuinam vindictam minùs formidarent. Et vel eò ipso plus peccarent, quia vindictam ipsi sumerent de inimicis. *Quid credimus Iudicem illum*, ait Tertullianus, *si non & ultorem?* Hoc se nobis repromittit dicens: *Vindictam mihi, & ego vindicabo; id est, patientiam mihi, & ego patientiam remunerabo. Qui vindicat se, honorem vnici Iudicis, id est, Dei abstulit. Post vindictam sequitur pœnitentia, fuga & reatus, vt pari modo plectamur. Quisquis ergo cogitat, in Deo esse Iustitiam vindicantem; & Deum metuit, ne pœnam illius incurrat; & vlcisci se desinit, quia nouit, alium meliorem superesse ultorem: & denique, si illa pulset cogitatio:*

Ierem. 12.

Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus, qui pœnaricantur, & iniquè agunt? mox sibi respondet, nouit iustissimus Mûdi vindex tempus puniendi. Sæpe via initio prospera, ferali exitu terminatur. Per florida prata, ad metuenda venitur præcipitia. Neque quibus bene est, semper est beatè. Vidimus, multis multum dari, qui ducebantur ad rogam. Aspeximus multos, in planif-

Ierem. 48.9.

sima glacie, ludere, & perire. Non fuit fausta vox illa: *Date florem Moab, quia florens egredietur*, sequitur enim: *& ciuitates eius deserta erunt, & inhabitabiles.* Nimirû sicut bos victimandus vitta & corona redimitur, vt ornetur ad cædem; sic Moab, sic impius, *florens egredietur*; vt, velut exitij sponsus, pereat coronatus.

C A P V T V I.

Ipsa Bonitate Dei, Iudicia Dei fieri probatiora, & illustriora.

I.

Psal. 118.

Is Omniscientiæ, ac triplicis in Deo Iustitiæ fundamentis, addi potest debetque illud etiam Bonitatis, vt dicere possimus: *Initio cognoui de testimonijs tuis: quia in æternum fundasti ea.* Sunt enim hæc quinque firmissima, & verè æterna, nec vllis vnquam machinis quassanda diuinorum Iudiciorum fundamenta. De Alcæo alij, alij veriùs referunt de Pittaco Mitylenæo, eum iustitiæ tantam estimationem habuisse, vt filij occisor ad eius tribunal mitteretur; bonitatem tantam ostendisse, vt & huic ipsi ignosceret, vix credibili in posteros exemplo. Nam *Tyrrheum Pittaci filium, cum, in*

tell-